

**Ευκαιρίες ανάπτυξης στους καιρούς της κρίσης: η
περίπτωση της Βιβλιοθήκης & Κέντρου
Πληροφόρησης του Πανεπιστημίου Πατρών
(ΒΚΠ-ΠΠ)**

Παναγιώτης Γεωργίου
Βιβλιοθήκη & Κέντρο Πληροφόρησης, Πανεπιστήμιο Πατρών
panos@lis.upatras.gr

Επιβίωση ή ανάπτυξη?

Πλαίσιο λειτουργίας ΒΚΠ (2009) – (1)

- Τακτικός Προϋπολογισμός :
  - 90% συνδρομών (περιοδικά και βάσεις δεδομένων εκτός HEAL-Link
  - 95% των λειτουργικών αναγκών
- ΕΠΕΑΕΚ:
  - Το σύνολο των προσκτήσεων σε βιβλία (εντυπα και ηλεκτρονικά)
  - 80% των αναγκών σε εξοπλισμό Η/Υ
  - περίπου το 40% του κόστους μισθοδοσίας του απαραίτητου προσωπικού της, με τη μορφή συμβάσεων έργου

Πλαίσιο λειτουργίας ΒΚΠ (2009) – (2)

- Συμβασιούχοι:
  - Παροχή έργου/υπηρεσιών υψηλού επιπέδου από βιβλιοθηκονόμους και πληροφορικούς
  - (περίπου το 70% των διαδικασιών ανάπτυξης, διαχείρισης και υποστήριξης των απαιτούμενων εφαρμογών και πληροφοριακών συστημάτων (ΠΣ) της βιβλιοθήκης)
- Μείωση προϋπολογισμών –
  - ο διακοπές συνδρομών, μείωση λειτουργικών εξόδων, μηδενισμός δαπανών για νέο εξοπλισμό

Πλαίσιο λειτουργίας ΒΚΠ (2009) – (3)

- Μη χρηματοδότηση κάθετης δράσης στο πλαίσιο του Ε.Π. Ψηφιακή Σύγκλιση
  - αμφιβολίες για την αξιοπρεπή καθημερινή λειτουργία της βιβλιοθήκης
    - καταστροφή ή ευκαιρία?
- Ανθρώπινοι πόροι
  - 20 άτομα μόνιμο και ΙΔΑΧ προσωπικό
  - υποστήριξη απογευματινής λειτουργίας από μεταπτυχιακούς φοιτητές του ιδρύματος
- >20.000 χρήστες από όλο το φάσμα των επιστημονικών πεδίων
  - Η συντριπτική πλειοψηφία της χρήσης αφορά στις ηλεκτρονικές πηγές και υπηρεσίες της βιβλιοθήκης

Πλαίσιο λειτουργίας ΒΚΠ (2009) – (4)

- Υποδομές
  - Πληροφοριακό σύστημα (ILS) προηγούμενης γενιάς - ανάγκη αντικατάστασής του με μια εφαρμογή νεότερης γενιάς
  - Αυτοματοποιημένη υλοποίηση του συνόλου των εσωτερικών λειτουργικών διαδικασιών
- Συνδρομές σε περίπου 500 τίτλους περιοδικών και βάσεων δεδομένων (εκτός HEAL-Link)
- Ηλεκτρονικές υπηρεσίες
  - Ιδρυματικό Καταθετήριο
  - Ηλεκτρονικές εκδόσεις
  - Ψηφιακές συλλογές περιοδικών:
    - Κοσμόπολις, Πλειάς, Δανιηλίδα

Πλαίσιο δράσεων

- Επικαιροποίηση στρατηγικού σχεδιασμού για την περίοδο 2010-2015
  - ανάλυση υφιστάμενης κατάστασης (υποδομές, υπηρεσίες και ανθρώπινο δυναμικό, τις ανάγκες/απαιτήσεις της κοινότητας, τους διαθέσιμους πόρους, τα δυνατά και αδύναμα σημεία)
  - (Επανα)προσδιορισμός στόχων - προτάσεις μεθοδολογίας επίτευξης των στόχων αυτών.
- Βασικοί άξονες :
  - Η συνέχιση & επέκταση των ψηφιακών υπηρεσιών
  - Η προσαρμογή στις τρέχουσες ανάγκες του ιδρύματος και των χρηστών
  - Η διασφάλιση και επέκταση του ενεργού και πρωταγωνιστικού ρόλου της βιβλιοθήκης μέσα στο ίδρυμα

Ανάλυση Δυνάμεων, Αδυναμιών, Ευκαιριών και Απειλών (SWOT Analysis) (1) - Ανάλυση Δυνατών Σημείων

1. Ικανοποιητικό επίπεδο υποδομών .
2. Υψηλό επίπεδο ηλεκτρονικών υπηρεσιών + ψηφιακό περιεχόμενο
3. Σημαντική τεχνογνωσία σε θέματα: ψηφιακών βιβλιοθηκών, ανοικτής πρόσβασης, αυτοματοποίησης, διαχείρισης έργων, e-learning
  - a. διαχείριση περιεχομένου στο χώρο των ανθρωπιστικών επιστημών
4. Υψηλό επίπεδο αυτοματοποίησης .
5. Υψηλό επίπεδο εξυπηρέτησης και υποστήριξης χρηστών
6. Διαρκές πρόγραμμα εκπαίδευσης/ενημέρωσης προσωπικού
7. Θετική παρουσία & απήχηση της ΒΚΠ σε διεθνές επίπεδο
8. Ενεργός και πρωταγωνιστικός ρόλος σε εθνικό επίπεδο (HEAL-Link, συνεργατικά σχήματα, παραγωγή ψηφιακού περιεχομένου, ηλεκτρονικές εκδόσεις κ.ά.)

(SWOT Analysis) (2) - Ανάλυση Αδύνατων Σημείων

1. Ευρεία χρήση έκτακτων πόρων
2. «Ξεπερασμένο» ILS
  - Ανύπαρκτοι πόροι για την αντικατάσταση του Ολοκληρωμένου Συστήματος της Βιβλιοθήκης (ILS) μεσοπρόθεσμα.
3. Μικρή συλλογή βιβλίων – Μηδενικός ρυθμός εμπλουτισμού της συλλογής βιβλίων.
4. Έλλειψη κατάλληλων πόρων & υποδομών για την επίτευξη πλήρους αυτοματοποίησης: ελεγχόμενη πρόσβαση σε χώρους και πόρους, ελεγχόμενη χρήση πόρων (Η/Υ, εκτυπώσεις, φωτοτυπικά, αποκλειστικά αυτόματος δανεισμός, κλπ).

(SWOT Analysis) (3) - Ανάλυση Ευκαιριών Εξωτερικού Περιβάλλοντος

1. Ευκαιρίες «διείσδυσης» της ΒΚΠ στην εκπαιδευτική διαδικασία
2. Συγκριτικά πλεονεκτήματα της ΒΚΠ :
  - ο Ψηφιακές συλλογές/Ιδρυματικά αποθετήρια/Ανοικτή πρόσβαση
  - ο Ψηφιακά αρχεία/ηλεκτρονική έκδοση ελληνικών περιοδικών
3. Συνεργασίες με βιβλιοθήκες, αρχεία, μουσεία
4. Ευκαιρίες χρηματοδότησης ερευνητικών και αναπτυξιακών έργων
  - ο συνεργασίες με υπηρεσίες/τμήματα του ιδρύματος
5. Δεξαμενή εξειδικευμένου προσωπικού (ΔΕΠ, προπτυχιακοί & μεταπτυχιακοί φοιτητές, ερευνητές) τμημάτων και μονάδων του ιδρύματος (Τμήμα Η/Υ & Πληροφορικής κλπ)

(SWOT Analysis) (4) - Ανάλυση Απειλών - Κινδύνων Εξωτερικού Περιβάλλοντος

1. Έλλειψη οργανισμού
2. Συχνές, μεταβολές του προσωπικού της ΒΚΠ-ΠΠ
  - ο ακύρωση επένδυσης της ΒΚΠ-ΠΠ στους ανθρώπινους πόρους της (εκπαίδευση),
  - ο αντικίνητρα για την συμμετοχή του προσωπικού σε νέες δράσεις.
3. Χειροτέρευση οικονομικών συνθηκών
  - ο προβλήματα χρηματοδότησης συνδρομών και προσκλήσεων υλικού
  - ο μεγαλύτερες δυσκολίες κάλυψης λειτουργικών αναγκών ή δαπανών συντήρησης ΠΣ και εξοπλισμού.
4. Η κάλυψη σημαντικών αναγκών από μη τακτικό προσωπικό
  - ο Κίνδυνοι για τη συνέχεια και συνέπεια της λειτουργίας των υπηρεσιών της ΒΚΠ

Κατηγορίες Δαπανών	2010 (πραγματικά ποσά)	2011	2012	2013	2014	2015
Περιοδικά & ηλεκτρονικές πηγές	590.000,00 €	684.000,00 €	695.500,00 €	745.000,00 €	796.000,00 €	855.000,00 €
Λοιπά & λειτουργικά έξοδα και υπηρεσίες	-	-	80.000,00 €	95.000,00 €	100.000,00 €	105.000,00 €
Σύνολο	590.000,00 €	684.000,00 €	775.500,00 €	840.000,00 €	896.000,00 €	960.000,00 €

Πίνακας 1: Εκτίμηση Δαπανών ΒΚΠ 2010-2015 (βάση των υφιστάμενων δεδομένων και μεγεθών: συνδρομές, τιμές κλπ + χωρίς περικοπές). Υπόθεση εργασίας: ετήσια αύξηση 7% (για περιοδικά και βάσεις)

Καθορισμός στόχων (1)

- Ενεργός ρόλος - «τεχνολογικός» εταίρος στο ίδρυμα (e-learning, ψηφιακές συλλογές, ηλεκτρονικές εκδόσεις, CRIS (Current Research Information System, νέες υπηρεσίες για τους χρήστες κλπ)
  - ο Συντονισμός με τη στρατηγική και τις ανάγκες του ιδρύματος.
- Διασφάλιση των «εσωτερικών» παραμέτρων σταθερής λειτουργίας της ΒΚΠ (ωράριο, σταθερό προσωπικό, επάρκεια βασικών πόρων κλπ)
- Βέλτιστη χρήση των ανθρώπινων πόρων της ΒΚΠ και του ιδρύματος για τις ανάγκες της βιβλιοθήκης.
- Επένδυση στη συνεχή κατάρτιση/ενημέρωση του προσωπικού
- Επανεξέταση του συνόλου των υπηρεσιών της βιβλιοθήκης (σκοπιμότητα, απήχηση, αποτελεσματικότητα).
- Ορθολογική διαχείριση προσκλήσεων

Καθορισμός στόχων (2)

- Ψηφιακές υπηρεσίες: Συνέχεια και επέκταση (1)
  - ο ηλεκτρονικές εκδόσεις περιοδικών ανοικτής πρόσβασης εντός και εκτός του ιδρύματος
  - ο Αναβάθμιση & εμπλουτισμός Ιδρυματικού Καταθετηρίου
    - αρχειοθέτηση των δημοσιεύσεων των μελών του ιδρύματος
    - επετηρίδα βάση των στοιχείων της Νημερούς
    - αρχείο ιδρύματος στην Νημερτή
    - διασύνδεση με Ηλεκτρονικές Εκδόσεις και CRIS .
  - ο λειτουργία μονάδας υποστήριξης χρηστών σε θέματα δημοσιεύσεων: ενημέρωση για πολιτικές, στοιχεία περιοδικών, πνευματικά δικαιώματα κλπ, επιμέλεια κειμένων, γραφικά, αρχειοθέτηση στο Ιδρυματικό Καταθετήριο

Καθορισμός στόχων (3)

- Ψηφιακές υπηρεσίες: Συνέχεια και επέκταση (2)
  - Δημιουργία υπηρεσίας ηλεκτρονικής έκδοσης βιβλίων ανοικτής πρόσβασης
  - Εμπλουτισμός ψηφιακών συλλογών με νέο περιεχόμενο: παλαιά ελληνικά περιοδικά, υλικό υψηλής ιστορικής και επιστημονικής αξίας από τις συλλογές της βιβλιοθήκης (δωρεές κλπ), υλικό τρίτων κλπ.
  - παραγωγική λειτουργία του Ευρετηρίου Ελληνικών Ψηφιακών Πηγών (έργο ΣΕΑΒ)
  - Υπηρεσία καταγραφής και ανάδειξης του ερευνητικού έργου των μελών του ιδρύματος - CRIS (Current Research Information System) (έργο ΣΕΑΒ)

Καθορισμός στόχων (4)

- Υποδομές της ΒΚΠ
  - ILS: Εξέταση εναλλακτικών επιλογών (ΕΛ/ΛΑΚ?)
  - Εφαρμογή σύγχρονων τεχνολογιών RFID
  - Συνεργασίες με δομές του ιδρύματος (π.χ. Κέντρο Δικτυών): χρήση κεντρικών υποδομών, ψηφιακή διατήρηση, υποστήριξη συστημάτων
  - Βιώσιμο μοντέλο διαχείρισης υποδομών και συστημάτων της ΒΚΠ
- Πολιτικές
  - Εντατικοποίηση των δραστηριοτήτων Ανοικτής Πρόσβασης στην Ελλάδα
  - στρατηγικές συνεργασίες σε εθνικός και διεθνές επίπεδο (DOAJ, LIBER, SPARC κλπ).

Η προσέγγιση της ΒΚΠ (1)

- Επανεξέταση υφιστάμενων υπηρεσιών - διατήρηση/ αναβάθμιση «επιτυχημένων» & «βιώσιμων» - μετασχηματισμός ή εγκατάλειψη «προβληματικών».
- Εστίαση στα «δυνατά» σημεία της ΒΚΠ (SWOT ανάλυση)
- Ανθρώπινο δυναμικό
  - ο εσωτερική ανακατανομή/βέλτιστη αξιοποίηση τακτικού προσωπικού
  - ο αναδιάρθρωση/επέκταση καθηκόντων των μεταπτυχιακών φοιτητών
  - ο συνεργασίες με τμήματα του ιδρύματος καθώς και άλλων ιδρυμάτων
    - θέσεις πρακτικής
    - θέματα για σχετικές πτυχιακές εργασίες/διατριβές
- Διαρκής αξιολόγηση των συνδρομών (χρήση, απήχυσή, αποτελέσματα?),
- Εξωστρέφεια (δημοσιεύσεις, έργα, συνεργασίες, και πρωτοβουλίες)

Η προσέγγιση της ΒΚΠ (2)

- Αξιοποίηση κάθε διαθέσιμου χρηματοδοτικού εργαλείου (ευρωπαϊκά & εθνικά προγράμματα, δωρεές κλπ)
- Υιοθέτηση ΕΛ/ΛΑΚ
- Βέλτιστη χρήση του υφιστάμενου εξοπλισμού
- Πρόγραμμα προβολής του έργου της βιβλιοθήκης
- Ενεργός συμμετοχή στη διαμόρφωση και υλοποίηση ιδρυματικών δράσεων
- Σχεδιασμός ορθολογικής διαχείρισης και λειτουργίας του συνόλου των βιβλιοθηκών και υλικού του ιδρύματος

Αποτελέσματα – Πρώτη αποτίμηση (1)

- Μηδενισμός λειτουργικών & λοιπών δαπανών – διατήρηση της πλειοψηφίας των συνδρομών
  - ο Ζητούμενο: ο εμπλουτισμός της συλλογής βιβλίων
- Αναδιάρθρωση υπηρεσιών - μικρού εύρους αλλά μεγάλης σημασίας, ανατανομή καθηκόντων
- Ανθρώπινο δυναμικό:
  - ο δύο (2) πτυχιούχοι πληροφορικής και ένα (1) βιβλιοθηκονόμος με συμβάσεις έργου στο πλαίσιο των συμμετοχών της ΒΚΠ-ΠΠ σε μια σειρά από έργα έρευνας και ανάπτυξης (βλ. Παρακάτω).

Αποτελέσματα – Πρώτη αποτίμηση (2)

- αναδιάρθρωση του προγράμματος απασχόλησης μεταπτυχιακών φοιτητών
  - δύο θέσεις μερικής απασχόλησης μεταπτυχιακών φοιτητών για την συνεχή υποστήριξη των πληροφοριακών μας συστημάτων
  - καθήκοντα ψηφιοποίησης υλικού (π.χ. κατά την διάρκεια απασχόλησής τους στα γκισέ πληροφόρησης της βιβλιοθήκης)
- Προγράμματα πρακτικής άσκησης
  - 3 φοιτητές τμήματος Η/Υ & Πληροφορικής (υποστήριξη και αναβάθμιση πληροφοριακών συστημάτων)
  - 3 φοιτητές του τμήματος Φιλολογίας (ψηφιοποίηση και ευρετηρίαση υλικού)
  - 4 φοιτητές από τμήματα βιβλιοθηκομίας ΑΕΙ και ΤΕΙ της χώρας (ευρετηρίαση υλικού των ψηφιακών συλλογών)

Αποτελέσματα – Πρώτη αποτίμηση (3)

- Παραγωγή ψηφιακού περιεχομένου
  - ο ψηφιοποίηση και ευρετηρίαση
    - του αρχείου της «Ελληνικής Φιλοσοφικής Επιθεώρησης»
    - νέα τεύχη του περιοδικού «Αξιολογικά»
  - ο Ψηφιοποίηση των παλαιών περιοδικών «Ελλάς» και «Μπουκέτο» - ευρετηρίαση σε εξέλιξη
    - «Μπουκέτο» συνεργασία με την Βιβλιοθήκη της Βουλής των Ελλήνων και με το Ελληνικό Λογοτεχνικό και Ιστορικό Αρχείο – ΕΛΙΑ
  - ο Ψηφιοποίηση προγραμμάτων των θεατρικών παραστάσεων του «Αμφιθεάτρου» του Σπύρου Ευαγγελάτου (κατόπιν σχετικής συμφωνίας με τον σκηνοθέτη) . - ευρετηρίαση σε εξέλιξη

Αποτελέσματα – Πρώτη αποτίμηση (4)

- Ψηφιακές υπηρεσίες (1)
  - Αναβάθμιση της πλατφόρμας ηλεκτρονικών εκδόσεων Πασιθέη
    - ενσωμάτωση ψηφιακού αρχείου της Δεξαμένης (άρθρα περιοδικών Αξιολογικά και Δευκαλίων)
    - νέα περιοδικά : Review of Science, Mathematics and ICT Education και Academia
  - λειτουργία της νέας έκδοσης του Ιδρυματικού Καταθετηρίου – Διαδικασία εισαγωγής δημοσιεύσεων των μελών του ιδρύματος σε εξέλιξη
  - σχεδιασμός νέου ιστοτόπου
  - αναβάθμιση των εφαρμογών αυτοματοποιημένης υλοποίησης εσωτερικών διαδικασιών

Αποτελέσματα – Πρώτη αποτίμηση (5)

- Ψηφιακές υπηρεσίες (2)
  - πιλοτική εγκατάσταση και λειτουργία της εφαρμογής KoHa (έργο ΣΕΛΙΔΑ) - σε εξέλιξη
  - πιλοτική λειτουργία πλατφόρμας έκδοσης ηλεκτρονικών βιβλίων Open Monograph Press – σε εξέλιξη
  - δοκιμαστική χρήση της εφαρμογής ΟΜΕΚΑ για τη δημιουργία ψηφιακών συλλογών αρχειακού/ιστορικού υλικού (σπάνια βιβλία, θεατρικά προγράμματα, φωτογραφίες κλπ) - σε εξέλιξη

Αποτελέσματα – Πρώτη αποτίμηση (6)

- Εργα (1)

- ο «Προηγμένες Κεντρικές Υπηρεσίες Ψηφιακών Βιβλιοθηκών Ανοικτής Πρόσβασης Σ.Ε.Α.Β.» (Πρόσκληση 21.1 Ε.Π. Ψηφιακής Σύγκλισης)

Συντονισμός δράσεων:

- Ευρετήριο Ελληνικών Ψηφιακών Πηγών Πληροφόρησης
    - Υπηρεσία καταγραφής και ανάδειξης του ερευνητικού έργου των ελληνικών ακαδημαϊκών ιδρυμάτων - CRIS (Current Research Information System) (σε συνεργασία με το ΕΚΤ – Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης)

Αποτελέσματα – Πρώτη αποτίμηση (7)

- Έργα (2)

- «ΣΕΛΙΔΑ: Σύστημα Διαχείρισης Έντυπου Υλικού με Χρήση Τεχνολογίας Ραδιοσυχνικής Αναγνώρισης», το οποίο υλοποιείται στα πλαίσια της δράσης εθνικής εμβέλειας «ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ» , Πράξη Ι: Συνεργατικά έργα μικρής και μεσαίας κλίμακας, Ε.Π. Ανταγωνιστικότητα, (ΓΓΕΤ).

- Εφαρμογή RFID τεχνολογιών για τη διαχείριση του υλικού
- Πιλοτική εγκατάσταση και λειτουργία του ΕΛ/ΛΑΚ ILS Koha

- «Ανάπτυξη και Διάθεση Ψηφιακού Εκπαιδευτικού Περιεχομένου (Ανοικτά Μαθήματα) Πανεπιστημίου Πατρών», Ε.Π. Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση.

- Η ΒΚΠ μονάδα υλοποίησης του έργου .

Αποτελέσματα – Πρώτη αποτίμηση (8)

- Έργα (3)

- «*APARSEN: Alliance for Permanent Access to the Records of Science Network*» FP7 NoE, <http://www.aparsen.eu/>

- Δίκτυο Αριστείας που επιδιώκει την δημιουργία ενός βιώσιμου Εικονικού Κέντρου Αριστείας για τη Διατήρηση και Προστασία του Ψηφιακού περιεχομένου.

- απόκτηση και μεταφορά σε ιδρυματικό και εθνικό επίπεδο της τεχνογνωσίας της σε θέματα ψηφιακής διατήρησης.

- «*LinkedHeritage*» (EC CIP ICT-PSP Digital Libraries) – εμπλουτισμός Europeana - η ΒΚΠ-ΠΠ συμμετέχει ως πάροχος περιεχομένου.

- Δύο προτάσεις ευρωπαϊκών έργων στο στάδιο των τελικών διαπραγματεύσεων

Συμπεράσματα

.....ένα καλό σχέδιο και η πιστή υλοποίησή του μπορεί να δώσει διεξόδους ανάπτυξης και βελτίωσης....

Βασικές παράμετροι:

- ειλικρινής και λεπτομερής ανάλυση των δυνατοτήτων και αναγκών της βιβλιοθήκης και της κοινότητας των χρηστών
- ρεαλιστικός σχεδιασμός ενός πλάνου δράσεων βασισμένο πάνω στα δυνατά σημεία της βιβλιοθήκης το οποίο θα αποτελέσει τον οδηγό για την εκμετάλλευση των ευκαιριών ανάπτυξης
- βέλτιστη αξιοποίηση κάθε διαθέσιμου πόρου και μέσου
- ανάπτυξη ουσιαστικών συνεργασιών εντός και εκτός του ιδρύματος με γνώμονα την εξυπηρέτηση του σχεδίου